

อำนาจฟ้องคดีแพ่ง

นายศิริชัย วัฒนโยธิน

004995

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกศึกษานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๐

THE RIGHT TO BRING AN ACTION IN CIVIL CASES

Mr. Sirichai Wattanayothin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School
Chulalongkorn University

1977

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง

อำนาจสื่อक्तिแพ่ง

โดย

นายศิริชัย วัฒนโยธิน

แผนกวิชา

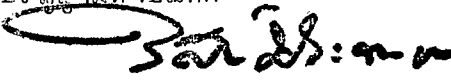
นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ บัญญัติ สุชีวะ

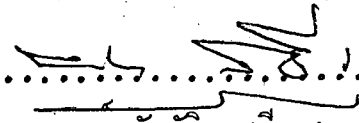

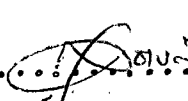
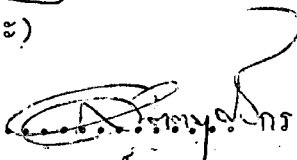
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ บัญญัติ สุชีวะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุชาติ สัตตบุศย)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อำนาจฟ้องคดีแพ่ง
ชื่อนิติกร นายศิริชัย วัฒนโยธิน
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ บัญญัติ สุชีวะ
แผนกวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๒๐

บทคัดย่อ

อำนาจฟ้องคดีแพ่ง เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง ดังระบุไว้ในประกาศ
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ ๘ ว่า "ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจาก
ศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งคนใดรับตามรัฐธรรมนูญ
หรือตามกฎหมาย" ประเทศไทยก็โดยยอมรับหลักข้อนี้ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งโคบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๕ ว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับ
สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่งหรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคล
นั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจโคตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
แพ่งและประมวลกฎหมายนี้" บทบัญญัติดังกล่าวแยกการฟ้องคดีแพ่งออกเป็นการฟ้องคดี
เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่หรือที่เรียกว่าการฟ้องคดีที่มีข้อพิพาทประการหนึ่ง และ
เมื่อบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาลก็ยื่นคำร้องขอศาล หรือที่เรียกว่าการฟ้องคดี
ไม่มีข้อพิพาทอีกประการหนึ่ง ดังนั้นนอกจากสองกรณีนี้แล้ว บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่
สามารถจะฟ้องคดีได้ แต่ถึงแม้กระนั้นก็ตาม คดีความก็ยังค้างพิจารณาในศาลเป็น
จำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพราะชอบฟ้องในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั่นเอง
เช่น จำนวนทนายที่ฟ้องในคดีโมเสเรโคบัญญัติเอาไว้เมื่อ ๔๐ ปีเศษมาแล้วใน
ปัจจุบันก็ยังมิได้มีการแก้ไขแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่ค่าของเงินโคลดลงไปมากเป็นเหตุ
โคคดีโมเสเรซึ่งควรจะโคทำการพิจารณาโคโดยรวบรัด กลับต้องพิจารณาเหมือนเช่น
คดีธรรมดาทำให้คดีล่าช้าโคโดยโคเหตุ

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ดังกล่าว ทำให้มีข้อพิพาทเกี่ยวกับปัญหาการตีความกฎหมาย ซึ่งไม่อยู่ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ตามมาตรา ๕๕ ย่อมไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา เกี่ยวกับการตีความข้อกฎหมาย ก็มักจะปฏิบัติไปตามความคิดเห็นของคนอันเป็นเหตุ ให้เกิดข้อพิพาทมาสองรองข้างศาล จึงสมควรที่เราจะพิจารณาว่าจะมีหนทางใดแก- ปัญหาเรื่องนี้เสียก่อนในเบื้องต้นหรือไม่

ในการพิจารณาวิจัยแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับอำนาจฟ้องคดีแพ่งนั้น ได้ พิจารณาเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศบางประเทศ ในการเปรียบเทียบ จะได้ทำการเปรียบเทียบเป็นกลุ่มประเทศโดยแบ่งพิจารณาออกเป็นสองกลุ่มตาม ระบบกฎหมาย คือ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น อังกฤษ อเมริกา และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สวีเดน เป็นต้น เป็นการเสาะแสวงหาส่วนที่ดีของกฎหมายประเทศ ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย อีกทั้งผู้เขียนได้เสนอแนะความคิดเห็นส่วนตัว เพิ่มเข้าไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่สมบูรณ์และเกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติอย่างมากที่สุด.

Thesis Title The right to bring an action in civil cases.
Name Mr. Sirichai Wattanayothin
Thesis Advisor Mr. Bhunyut Suchiva
Department of Law Graduate School
Academic Year 1977

ABSTRACT

The right to bring an action in civil cases is one of the human rights as stated in the Universal Declaration of Human Rights, Article 8, providing "Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law." Thailand has always observed this rule as found in her Civil Procedure Code of 1934, Section 55, providing. "Any person, whose rights or duties under the civil law are involved in a dispute or must be exercised through the medium of a Court, is entitled to submit his case to a civil Court having territorial jurisdiction and competency over it in accordance with the provisions of the civil law and of this Code."

From this provision, we can divide a bringing an action in civil cases into 2 categories, namely : an action brought by a party whose rights or duties are involved or the so-called "controversy," and an action brought by a party whose rights or duties must be exercised through the medium of a Court or the so-called "non-contentious case." Therefore, unless it falls within one of

7

these categories, a person cannot bring an action to the Court.

Even so, it should be noted that a lot of cases are pending in the Court. This is due to the Civil Procedure Code itself. For example, the amount or value in dispute in petty has never been changed since 1934, though the value of money has much been decreased. Therefore many cases which should be tried according to the procedures for petty cases are tried in accordance with the general procedures which causes delay in trial and case loads.

Because of the restrictions provided in Section 55 of the Civil Procedure Code, one having problems concerning an interpretation of the substantive or adjective law can not bring his case to the Court, unless his problems are "controversies" or "non-contentious cases." In practice, when such problems arise, one having problems has to resort to whatever authority he can get. Often, he resorts to the wrong authority. Consequently, cases and controversies follow. This thesis will examine laws and practices of many countries by comparing them in accordance with the legal systems (the common-law system and the code-law system) in order to find their best parts and apply them to our legal process.

Finally, some criticism to the Civil Procedure Code of Thailand and suggestions are given in order to find the perfect and practical provisions of the right to bring an action in civil cases.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความช่วยเหลือจากท่านอาจารย์
บัญญัติ สุธีระ ที่ได้กรุณาสละเวลาอุทิศกำลังงานและกำลังความคิดรับเป็นอาจารย์
ที่ปรึกษาให้โดยช่วยตรวจทานแก้ไขพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. วิษณุ เกรืองาม ได้ช่วยเหลือแนะนำในการค้นคว้าคานกฎหมายต่างประเทศ
จึงขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสอง เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่ได้
กรุณาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลงด้วยดี

นายศิริชัย วัฒนโยธิน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย		๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		๘
กิตติกรรมประกาศ		๘

บทที่

๑	บทนำ	๑
	อำนาจฟ้อง เป็นของบุคคล	๕
	๑. บุคคลธรรมดา	๕
	๒. นิติบุคคล	๗
	๒.๑ นิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ..	๗
	๒.๑.๑ ทบวงการ เมือง	๘
	๒.๑.๒ วัดวาอาราม	๑๑
	๒.๑.๓ ทางหุ้นส่วนที่จดทะเบียน	๑๒
	๒.๑.๔ บริษัทจำกัด	๑๒
	๒.๑.๕ สมาคม	๑๓
	๒.๑.๖ มูลนิธิที่ได้รับมอบอำนาจ	๑๓
	๒.๒ นิติบุคคลตามกฎหมายอื่น	๑๓
	๒.๒.๑ องค์การรัฐวิสาหกิจ	๑๓
	๒.๒.๒ นิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์	๑๔
	๒.๒.๓ พรรคการเมือง	๑๔
	๒.๒.๔ สุเหร่าหรือมัสยิดอิสลาม	๑๔
	๒.๒.๕ วัดบาคหลวงโรมันคาทอลิก	๑๕

บทที่

๒.๓	อำนาจและหน้าที่จัดการนิติบุคคลของผู้แทน นิติบุคคล	๑๕
๓.	ขอยกเว้นกรณีไม่เป็นบุคคล	๑๗
๔.	ความสามารถของบุคคล	๑๘
๔.๑	บุคคลธรรมดาถูกจำกัดความสามารถในการ ใช้สิทธิ	๒๐
๔.๑.๑	ผู้เยาว์	๒๐
๔.๑.๒	คนไร้ความสามารถ	๒๑
๔.๑.๓	คนวิกลจริต	๒๒
๔.๑.๔	คนเสมือนไร้ความสามารถ	๒๓
๔.๑.๕	หญิงมีสามี	๒๕
๔.๒	ความสามารถของนิติบุคคล	๓๐
๒	๒.๓	๓๒
	๓.๑	๓๓
	๓.๒	๓๓
	๓.๑	๓๔
	๓.๒	๓๕
	๓.๓	๓๕
	๓.๔	๓๕
	๓.๕	๓๕
	๓.๖	๓๕

บทที่ ๑

๓

๒.๗	เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	๕๓
๒.๘	ผู้จัดการทรัพย์สิ้นของผู้ไม่อยู่	๕๔
๒.๙	ผู้สืบสันดาน	๕๕
สรุป	๕๐
	การฟ้องบุคคลบางประเภทในทางแพ่ง	๕๑
๑.	บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายหรือมีฐานันดร	๕๑
๑.๑	ข้าราชการ	๕๑
๑.๒	ผู้พิพากษา	๕๒
๑.๓	พระภิกษุ	๕๔
๑.๔	พระบรมวงศานุวงศ์	๕๕
๑.๕	ทหาร	๕๖
๒.	การฟ้องบุคคลที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ	๕๓
๒.๑	การฟ้องผู้บุพการี	๕๓
๒.๒	การฟ้องผู้ไร้ความสามารถ	๕๓
๒.๒.๑	ผู้เยาว์	๕๓
๒.๒.๒	คนไร้ความสามารถ	๕๔
๒.๒.๓	คนเสมือนไร้ความสามารถ	๕๔
๒.๒.๔	คนวิกลจริต	๕๕
๒.๒.๕	หญิงมีสามี	๖๐
๒.๓	นิติบุคคล	๖๑
๒.๓.๑	ทบวง การ เมือง	๖๒
๒.๓.๒	วัดวาอาราม	๖๓
๒.๓.๓	ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียน บริษัทจำกัด สมาคมมูลนิธิ	๖๓

บทที่

๓.	บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกัน	๖๔
๓.๑	ประมุขของรัฐ	๖๕
๓.๒	ผู้แทนทางการทูต	๖๕
๓.๓	กงสุล	๖๘
๓.๔	ผู้แทนขององค์การระหว่างประเทศ	๗๐
๓.๕	ผู้แทนราษฎร	๗๒
	สรุป	๗๒
๔	เหตุที่น่าคดีขึ้นฟ้อง	๗๓
๑.	เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่	๗๓
๑.๑	โต้แย้งทางสิทธิ	๗๖
๑.๑.๑	การโต้แย้งสิทธิโดยตรง	๗๘
๑.๑.๑.๑	ผู้ถูกโต้แย้งเสียหายหรือมี ส่วนได้เสียในทรัพย์สิน	๗๘
(๑)	ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน	๗๘
(๒)	ผู้ครอบครองทรัพย์สิน	๗๘
(๓)	ผู้ดูแล	๗๘
(๔)	ผู้มีตำแหน่งหน้าที่	๘๐
(๕)	กรณีมีการนิคสัญญาก	๘๐
(๖)	ผู้ถูกโต้แย้งไม่จำเป็นต้อง เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ	๘๐
(๗)	คณะกรรมการโต้แย้ง ไม่จำเป็นต้องฟ้องทั้งคณะ	๘๑

บทที่

๑.๑.๑.๒ ผู้ถูกโต้แย้งเสียหายหรือมีส่วน
ได้เสียที่ไม่สามารถคำนวณเป็น
เงินได้ ๘๓

(๑) สิทธิเกี่ยวกับสัญชาติ ๘๓

(๒) สิทธิเกี่ยวกับชื่อ ๘๔

๑.๑.๒ การโต้แย้งสิทธิโดยอ้อม ๘๔

๑.๑.๒.๑ ความรับผิดชอบทางละเมิดในการ
กระทำของบุคคลอื่น ๘๕

(๑) นายจ้างต้องรวมรับผิดชอบ
ลูกจ้างในผลแห่งละเมิด .. ๘๕

(๒) นายจ้างต้องรวมรับผิดชอบ
ละเมิดที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิด
ขึ้น ๘๕

(๓) ตัวการต้องรวมรับผิดชอบในการ
กระทำละเมิดของตัวแทน.. ๘๕

(๔) บิดามารดาหรือผู้อนุบาลต้อง
รวมกันรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด
ที่ผู้เยาว์ คนวิกลจริต ก่อให้
เกิดขึ้น ๘๖

(๕) ครูบาอาจารย์ นายจ้าง
บุคคลอื่นซึ่งดูแลบุคคลผู้ไร้
ความสามารถรวมรับผิดชอบ
ผู้ไร้ความสามารถทำละเมิด ๘๖

บทที่

(๖) บุคคลผู้ยุยงส่งเสริม ช่วยเหลือ	
ในการทำลาย เม็ดสีถือว่าเป็นผู้ทำ	
ละเมิด	๘๓
๑.๑.๒.๒ การใช้สิทธิเรียกร้อง ของลูกหนี้ ..	๘๓
๑.๑.๒.๓ รับช่วงสิทธิ	๘๘
๑.๑.๒.๔ รับช่วงทรัพย์สิน	๘๘
๑.๑.๒.๕ เจาหนี้กองมรดกฟ้องทายาทกอง	
มรดก	๘๘
๑.๑.๒.๖ ผู้ทรงตัวเงินฟ้องไล่เบี้ยผู้ส่งจ่าย	
ผู้สลักหลัง	๘๘
๑.๒ การโต้แย้งหนี้ที่	๘๐
๑.๒.๑ การโต้แย้งหนี้ที่โดยตรง	๘๑
๑.๒.๒ การโต้แย้งหนี้ที่โดยอ้อม	๘๑
กรณีที่ไม่ถือเป็นการโต้แย้ง	๘๒
(๑) การคัดค้านหรือการขาดความ	๘๒
(๒) การโต้แย้งเกิดขึ้นและสิ้นสุดไปก่อน ...	๘๓
(๓) ไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน	๘๔
(๔) การแนะนำหรือการแจ้งข้อเท็จจริง ...	๘๕
(๕) การไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย ..	๘๖
(๖) นิติกรรมที่เป็นโมฆะ	๘๖
(๗) ผู้ที่ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย	๘๖
(๘) เป็นเรื่องของรัฐ	๘๖
กรณีขณะฟ้องมีอำนาจฟ้องแต่ต่อมา เมื่อฟ้องแล้วมีการ	
โอนทรัพย์สิน	๑๐๐

๒. กรณีมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล	๑๐๑
๓. กรณีนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ทั้ง เป็นคดีมีข้อพิพาทและคดีไม่มีข้อ พิพาท	๑๐๒
๓.๑ การขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุม	๑๐๓
๓.๒ การร้องขอให้รับรอง เด็กเป็นบุตร	๑๐๓
๔. การฟ้องคดีของมีกฎหมายสารบัญญัติรับรอง	๑๐๔
๔.๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	๑๐๕
๔.๑.๑ กรณีที่บัญญัติไว้โดยตรง	๑๐๕
๔.๑.๒ กรณีที่มีบัญญัติไว้โดยอ้อม	๑๐๖
๔.๑.๒.๑ จารีตประเพณี	๑๐๘
๔.๑.๒.๒ บทกฎหมายใกล้เคียงอย่างอื่น	๑๒๐
๔.๑.๒.๓ หลักกฎหมายทั่วไป	๑๒๔
๔.๑.๒.๔ คำพิพากษาของศาลที่เป็น บรรทัดฐาน	๑๒๕
(๑) ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์	๑๒๖
(๒) ประเทศที่ใช้ระบบประมวล กฎหมาย	๑๒๖
ก. แนวคำพิพากษาของศาล ที่ถูกแก้ไขโดยบทบัญญัติ ของกฎหมาย	๑๒๖
ข. แนวคำพิพากษาของศาล ที่ถูกแก้ไขโดยคำพิพากษา	๑๒๘

บทที่

๔.๒ กฎหมายอื่น ๆ	๑๓๓
๔.๒.๑ ประมวลรัษฎากร	๑๓๓
๔.๒.๒ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน ...	๑๓๓
๔.๒.๓ พระราชบัญญัติล้มละลาย	๑๓๓
๔.๓ สบายพระราชหัตถ์ เลขา	๑๓๔
๔.๔ ประกาศของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครอง แผ่นดิน	๑๓๕
ถ้าไม่มีกฎหมายสารบัญญัติรับรอง ไว้ฟ้องไม่ได้	๑๓๕
(๑) ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เลย ..	๑๓๖
(๒) มีบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ไม่ได้บัญญัติในเรื่อง นั้น	๑๓๖
ก. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	๑๓๖
ข. พระราชบัญญัติคนเช่าเมือง	๑๓๘
๕. ถ้ามิได้เป็นการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ หรือกรณีใช้สิทธิทาง ศาลแล้วจะฟ้องไม่ได้	๑๓๘
๕.๑ การฟ้อง เพียงเพื่อให้ศาลพิพากษาว่ามีสัญญาเกิดขึ้น ..	๑๓๙
๕.๒ การฟ้อง เพียงให้ศาลพิพากษาว่า เป็นตัวการและตัวแทน ซึ่งกันและกัน	๑๓๙
สรุป	๑๔๒
๕. อำนาจฟ้องคดีแพ่งในบางประเทศ	๑๔๓
๑. อำนาจฟ้องคดีแพ่ง เป็นคดีมีข้อพิพาท	๑๔๓
๑.๑ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประเทศในระบบคอมมอนลอว์	๑๔๓
๑.๑.๑ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประเทศอังกฤษ	๑๔๓

บทที่

๑.๑.๑.๑	ผู้ที่จะ เป็นคู่ความ	๑๔๘
๑.๑.๑.๒	การตรวจพิจารณาอำนาจฟ้อง ..	๑๔๘
๑.๑.๑.๓	ข้อจำกัดอำนาจฟ้องคดี	๑๔๕
๑.๑.๑.๔	คู่ความรวม	๑๔๖
๑.๑.๑.๕	การรวมมูลความแห่งคดี	๑๔๗
๑.๑.๑.๖	การขอบรรเทาความเสียหายใน ทางแพ่ง	๑๔๗
๑.๑.๒	อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประ เทศสหรัฐอเมริกา	๑๔๘
๑.๒	อำนาจฟ้องคดีแพ่งในประ เทศที่ใช้ระบบประมวล กฎหมาย	๑๕๐
๑.๒.๑	อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประ เทศฝรั่งเศส ...	๑๕๐
๑.๒.๑.๑	คู่ความ	๑๕๐
๑.๒.๑.๒	ส่วนได้เสีย	๑๕๐
	(๑) ส่วนได้เสียต้องชอบด้วย กฎหมาย	๑๕๑
	(๒) ส่วนได้เสียอาจ เป็นส่วนได้เสีย ทางกานศีลธรรมหรือชื่อเสียง ก็ได้	๑๕๑
	(๓) ส่วนได้เสียที่แท้จริงและเป็น ผลในปัจจุบัน	๑๕๑
	(๔) ส่วนได้เสียในเรื่องส่วนตัว .	๑๕๒
๑.๒.๑.๓	ความสามารถของคู่ความ	๑๕๓
	(๑) ความสามารถตามกฎหมาย สารบัญญัติ	๑๕๓

บทที่

(๒) ความสามารถตามกฎหมาย

วิธีบัญญัติ	๑๕๓
๑.๒.๑.๔ ทั่วความ	๑๕๔
๑.๒.๒ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประเทศไทย	๑๕๔
๑.๒.๒.๑ ต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดี ...	๑๕๔
๑.๒.๒.๒ ต้องมีความสามารถ	๑๕๕
๑.๒.๒.๓ การแต่งตั้งทนายความ	๑๕๖
๑.๒.๓ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประเทศไทย	๑๕๗
๑.๒.๓.๑ หลักพิจารณาในการฟ้องคดี	๑๕๗
๑.๒.๓.๒ ความสามารถ	๑๕๘
๑.๒.๔ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของประเทศไทย	๑๖๐
๒. Declaratory Judgment	๑๖๒
๒.๑ Declaratory Judgment ในกลุ่มประเทศที่ใช้ ระบบคอมมอนลอว์	๑๖๓
๒.๑.๑ Declaratory Judgment ของประเทศ อังกฤษ	๑๖๓
๒.๑.๒ Declaratory Judgment ของประเทศ สหรัฐอเมริกา	๑๖๗
๒.๒ Declaratory Judgment ในกลุ่มประเทศที่ใช้ ระบบประมวลกฎหมาย	๑๗๓
๒.๒.๑ Declaratory Judgment ของประเทศ อิตาลี	๑๗๔

บทที่ ๑

๒.๒.๑.๑	การขอ Declaratory Judgment ให้บรรเทาการบังคับ	๑๓๕
๒.๒.๑.๒	การขอให้ศาลมีคำสั่งลดยอนแทนการปฏิเสธ	๑๓๕
๒.๒.๒	Declaratory Judgment ของประเทศจีน	๑๓๖
๒.๒.๓	Declaratory Judgment ของประเทศฝรั่งเศส	๑๓๗
๒.๓	Declaratory Judgment ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ	๑๓๘
	ผลของ Declaratory Judgment	๑๓๙
	ประโยชน์ของ Declaratory Judgment	๑๔๐
๓.	Advisory Opinion	๑๔๑
	เหตุที่ศาลไม่ให้ Advisory Judgment	๑๔๓
	ความแตกต่างระหว่าง Declaratory Judgment กับ Advisory Opinion	๑๔๔
	สรุป	๑๔๕
๖	กรณีห้ามนำคดีขึ้นฟ้องร้อง	๑๔๖
	๑. เมื่อมีกฎหมายบัญญัติห้ามฟ้องคดีโดยเด็ดขาด	๑๔๖
	๑.๑ คดีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และพระราชินี	๑๔๖

บทที่

๑.๒	คดีอุทธรณ์	๑๘๗
๑.๓	ห้ามมิให้พระภิกษุฟ้อง เรียบกรวดก	๑๘๖
๑.๔	คดีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชน	๑๘๘
๑.๔.๑	ทางด้านการเมืองและการปกครอง	๑๘๘
๑.๔.๒	ทางด้านการครอบครัว	๑๘๘
๑.๔.๓	ทางด้านวิชาชีพ	๒๐๐
๑.๔.๔	ทางด้านการเศรษฐกิจ	๒๐๐
๑.๔.๕	ทางด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	๒๐๓
๑.๔.๖	ศีลธรรมอันดีของประชาชน	๒๐๓
๑.๕	ฟ้องซ้ำ	๒๐๔
๑.๖	ฟ้องซ้อน	๒๑๐
๑.๗	กรณีเกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ฟ้อง	๒๑๔
๑.๘	การพ้นชั้นคดี	๒๑๘
๑.๙	ผู้แทนราษฎร	๒๑๘
๑.๑๐	บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิทรัพย์สิน	๒๑๘
๑.๑๑	การใช้สิทธิโดยไม่สุจริต	๒๒๐
๒.	ไม่ปฏิบัติตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้	๒๒๐
๒.๑	กฎหมายบัญญัติให้มีหลักฐานเป็นหนังสือ	๒๒๑
๒.๒	กฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ	๒๒๓
๒.๓	กฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน	๒๒๔

บทที่

๓.	กรณีของปฏิบัติกรมขึ้นตอนของกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะก่อน	๒๒๗
๓.๑	ต้องอุทธรณ์หรือร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารชั้น	
	สูงก่อน	๒๒๗
๓.๑.๑	ตามประมวลรัษฎากร	๒๒๗
๓.๑.๒	พระราชบัญญัติจดทะเบียนการค้า	๒๒๘
๓.๑.๓	พระราชบัญญัติล้มละลาย	๒๓๐
๓.๑.๔	พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง	๒๓๑
๓.๒	ต้องบอกกล่าวโดยวิธีหนึ่งวิธีใดเสียก่อน	๒๓๒
๓.๒.๑	การเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ไม่ได้กำหนด	
	ระยะเวลาเอาไว้	๒๓๒
๓.๒.๒	การบังคับจำนอง	๒๓๓
๓.๒.๓	การเลิกสัญญาเช่าที่มีได้กำหนดระยะเวลา	
	เช่า	๒๓๔
๔.	ข้อตกลงห้ามฟ้องคดี	๒๓๔
๔.๑	ข้อตกลงระหว่างคู่กรณี	๒๓๔
๔.๑.๑	สัญญาประนีประนอมยอมความ	๒๓๔
๔.๑.๒	การตั้งอนุญาโตตุลาการนอกศาล	๒๓๖
๔.๒	มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามฟ้อง	๒๔๑
๔.๒.๑	ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	๒๔๑
๔.๒.๒	มีบทบัญญัติของกฎหมายให้ถือว่าคำวินิจฉัย	
	ของคณะกรรมการเป็นที่สุด	๒๔๓
สรุป	๒๔๓

บทที่

๗	ศาลที่จะยื่นฟ้องคดีและวิธีนำคดีขึ้นสู่ศาล	๒๔๘
	๑. การฟ้องคดีแพ่ง ขอบที่จะ เสนอคดีต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจ	๒๔๘
	๑.๑ เขตอำนาจศาล	๒๔๘
	๑.๑.๑ สภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาล	๒๔๘
	๑.๑.๒ คดีอยู่ในเขตศาลว่าด้วยศาลที่จะรับฟ้องและตามกฎหมายที่กำหนดเขตศาล	๒๕๑
	๑.๒ ประเภทของการฟ้องคดี	๒๕๑
	๑.๒.๑ การฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์	๒๕๑
	๑.๒.๒ การฟ้องคดีซึ่งไม่เกี่ยวกับทรัพย์	๒๕๓
	๑.๒.๓ การฟ้องคดีเกี่ยวกับหนี้เหนือบุคคล	๒๕๔
	๑.๒.๔ การฟ้องคดีไม่มีข้อพิพาท	๒๕๕
	๒. วิธีนำคดีขึ้นสู่ศาล	๒๕๓
	๒.๑ ยื่นเป็นคำฟ้อง	๒๕๘
	การฟ้องคดีมีข้อพิพาทแยกเป็น ๒ กรณี	๒๕๘
	การฟ้องคดีแพ่งแก่บุคคลซึ่งไม่ได้อยู่ในประเทศไทย	๒๖๓
	๒.๑.๑ ยื่นเป็นคำฟ้องตั้งต้นคดี	๒๗๐
	๒.๑.๒ การ เป็นคู่ความร่วมมือ	๒๗๑
	๒.๑.๒.๑ การฟ้อง เป็นคู่ความร่วมมือตั้งแต่เริ่มต้นคดี	๒๗๑
	๒.๑.๒.๒ การ เป็นคู่ความร่วมมือโดยการ ร้องสอด	๒๗๓

๒.๑.๓	ฟ้องแย่ง	๒๗๓
๒.๑.๔	รับมรดกความ	๒๗๔
๒.๑.๕	รับมรดก	๒๘๓
๒.๒	ยื่นเป็นคำร้องขอ	๒๘๕
๒.๒.๑	กรณีที่ต้องใช้สิทธิทางศาลเริ่มคดีเป็นคำร้อง	๒๘๕
๒.๒.๑.๑	กรณีไม่มีผู้คัดค้าน	๒๘๖
๒.๒.๑.๒	กรณีมีผู้คัดค้าน	๒๘๖
๒.๒.๒	ร้องส่อคดี	๒๘๘
๒.๒.๒.๑	กรณีสมัครใจเพื่อให้ได้รับรอง คุ้มครอง บังคับตามสิทธิของตน	๒๘๙
๒.๒.๒.๒	กรณีสมัครใจเพราะมีส่วนได้ เสียตามกฎหมาย	๒๙๐
๒.๒.๒.๓	กรณีเข้ามาเป็นคู่ความโดยไม่มี สมัครใจ	๒๙๒
๒.๒.๓	การร้องขอเนรภัยทรัพย์	๒๙๔
๒.๓	การร้องขอตัดทรัพย์ของทำหัง เป็นคำร้องและคำฟ้อง ..	๒๙๘
๒.๓.๑	การร้องขอตัดทรัพย์ในชั้นบังคับคดี	๒๙๘
๒.๓.๒	การร้องขอตัดทรัพย์ในชั้นพิจารณาคดี	๓๐๑
	สรุป	๓๐๕
	ขอสรุปและขอเสนอแนะ	๓๐๖
๑.	ขอสรุป	๓๐๖
๑.๑	บุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้อง	๓๐๖
๑.๒	กรณีบุคคลเมื่ออำนาจฟ้องไม่ได้ฟ้องคดีเอง	๓๐๗

บทที่

๑.๓ การฟ้องบุคคลบางประเภททางแพ่ง	๓๐๗
๑.๔ เหตุที่จะนำคดีขึ้นฟ้อง	๓๐๗
๑.๕ อำนาจฟ้องคดีแพ่งของบางประเทศ	๓๐๘
๑.๖ กรณีสั่งนำคดีขึ้นฟ้อง ร้อง	๓๐๘
๑.๗ วิธีนำคดีขึ้นสู่ศาล	๓๐๘
๒. ขอเสนอแนะ	๓๐๘
๒.๑ ในด้านเทคนิคการเขียนกฎหมาย	๓๐๘
๒.๒ ในทางปฏิบัติ	๓๑๑
๒.๓ ขอเพิ่มเติมความคิดเห็นส่วนตัว	๓๑๒
๒.๓.๑ นำ Declaratory Judgment มาใช้	๓๑๒
๒.๓.๒ เสนอแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในการร้อง	
ขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทบางกรณี	๓๑๓
บรรณานุกรม	๓๑๔
ประวัติการศึกษา	๓๒๐

.....

บทนำ

อำนาจฟ้องคดีแพ่ง เป็นอำนาจโดยชอบธรรมประการหนึ่งของมนุษย์ เบ็ดเตล็ดยอมรับโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้นำเอาอำนาจฟ้องคดีไปบัญญัติไว้ในข้อ ๘ ว่า "ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย" โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะกระทำหรืองดเว้นการกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันก็มีอำนาจที่จะรักษาสิทธิของตนได้ ถ้ามีบุคคลใดมารบกวนหรือละเมิดสิทธิของตนสามารถป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นได้ ถ้าอันตรายนั้นมีลักษณะอันเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และใกล้ถึงและได้กระทำตอบโต้ไปพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งเข้าลักษณะป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๔ บุคคลนั้นก็ไม่มีความผิด หรือถ้าการกระทำนั้นเข้าลักษณะจำเป็นตามมาตรา ๖๗ ก็ไม่ต้องรับโทษ

ตามธรรมชาติของมนุษย์ อำนาจฟ้องร้องนี้เป็นสิทธิประจำตัวของบุคคล ซึ่งวิวัฒนาการต่อ ๆ มา จะเห็นได้ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชครองเมืองสุโขทัย ได้จารึกไว้ในหลักศิลารับรองการฟ้องร้องเอาไว้ว่า "...ไพร่ฟ้าลูกเจ้าขุนลูกขุน ฉลาดฉลาดแกม แสกกวางกัน ส่วนคูแท้แล้ว จึงแล่งความแก่ข้าด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ร่ำกั๊กที่ซอน..." จากถ้อยคำนี้หมายความว่า ถ้าเกิดถ้อยความกันก็จะต้องไต่สวนหาความจริง แล้วตัดสินไปโดยไม่เข้าข้างผู้ใด กล่าวคือ ตัดสินคดีไปโดยไม่ลำเอียงนั่นเอง และในคำจารึกยังได้บัญญัติไว้อีกว่า "...ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้เห็นไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจะกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไร ไปลั่นกระดิ่งอันที่นั่นแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไคยีนเรียกเมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม..." โดยลักษณะเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ประกาศกำหนดเวลาถวายฎีกาว่า "...ถึงวัน ๗ คำ ๑๔ คำ เสด็จพระราชดำเนินออก ณ พระที่นั่ง สุทโธสวรรยโยปรกให้ตีกลองวินิจฉัย ร้องเรียนคนร้องฎีกาเมื่อใด

ก็ให้นำเรื่องราวของคนมาพูดเล่า..." แต่ถ้าวรอกไม่อยู่ก็จะให้ผู้อื่นมาทำหน้าที่แทน
 "...ถ้าถึงวันกำหนดพระราชาอีกอื่น ๆ มีมากจะมีใครเสด็จพระราชดำเนินออกไป ก็จะทรง
 พระกรุณาโปรดฯ ให้พระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นมเหศวรวิลาส เสด็จไปทรงคอยรับฎีกา
 ของราษฎร..." และยังมีประกาศเรื่องฎีกาอีกฉบับหนึ่งว่า "...ทรงรับฎีการาษฎรเดือนละ
 ๔ ครั้ง... จะให้กรมล้อมพระราชวังให้เขียนให้ถวายพระราชประสงค์จะทรงอนุเคราะห์แก่
 ผู้ถวายฎีกา... แลการซึ่งทรงรับฎีกาเป็นความปลดเปลื้องทุกข์ของราษฎรนี้ทรงยินดีว่าได้
 ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันใหญ่อยู่อย่างหนึ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ว่า ถ้าผู้ใดมาถวายฎีกาจะ
 พระราชทานเงินคนละสลึง เป็นบำเหน็จก่อน เมื่อชำระได้ความจริง ผู้ถวายฎีกาชนะ
 ความตามเรื่องราวในฎีกาของผู้นั้นเอง จะพระราชทานเงินเพิ่มให้อีกสลึงหนึ่ง เป็นรางวัล"^๑
 จะเห็นว่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ที่มาถวายฎีกาจะได้รับบำเหน็จก่อน
 คนละสลึง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะไม่ค่อยมีผู้มาถวายฎีกานั่นเอง จนถึงกับมีการจ้าง
 กู้มาได้ ซึ่งแตกต่างกับในปัจจุบัน แม้จะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมก็ยังมีคดีกรศาล ที่เป็น
 เช่นนี้ก็เพราะอำนาจฟ้องความเป็นสิทธิข้างฟ้องของมนุษย์ซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิมตามสัญญาประชาคม
 ซึ่งบางท่านเรียกว่า "สิทธิตามธรรมชาติ" บางท่านก็เรียกว่า "สิทธิมนุษยชน" ซึ่งก็มี
 ความหมายอย่างเดียวกัน ^๒

อำนาจในการฟ้องคดีแพ่งนั้น เป็นอำนาจของบุคคลที่มีไว้เพื่อรักษาผลประโยชน์
 ของตนหรือมีไว้เพื่อรับการชดเชยหรือทดแทนในการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างไป ซึ่งบุคคล
 ใดจะฟ้องความหรือมาขอความยุติธรรมจากศาลต้องมาด้วยความสุจริต (He who comes

^๑ สวัสดิ์ ศรีลัมภ์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๗,
 หน้า ๕๑. (อัครสำเนา).

^๒ สติศย์ เล็งไธสง, "การฟ้องความ", บทบัญญัติคดี, เล่ม ๒๓ ตอน ๑,
 มกราคม ๒๕๐๘, หน้า ๗๒.

to equity must come with clean hands)

ในวิทยานิพนธ์นี้ได้แบ่งแยกวิจัยและค้นคว้าออกเป็น ๔ บท ดังนี้คือ

บทนำ

บทที่ ๑ อำนาจฟ้องเป็นของบุคคลเท่านั้น โดยในบทนี้ได้แยกวิจัยออกเป็นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้อง ซึ่งก็มีข้อยกเว้นในบางกรณี และได้วิจัยถึงว่าบุคคลธรรมดานั้นจะฟ้องคดีใดต้องพิจารณาถึงความสามารถของบุคคลนั้นด้วย ว่ามีความสามารถบริบูรณ์หรือไม่ ถ้าบุคคลที่จะฟ้องคดีนั้นหย่อนความสามารถก็จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องในเรื่องความสามารถเสียก่อน จึงจะฟ้องคดีได้

บทที่ ๒ ผู้ดำเนินคดีแทนตัวความ บทนี้ได้แยกวิจัยว่ามีกรณีใดบ้างที่ตัวความมิได้ดำเนินการฟ้องร้องคดีเอง ให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนโดยการตั้งตัวแทนทั่ว ๆ ไป หรือโดยอำนาจของกฎหมาย

บทที่ ๓ การฟ้องบุคคลบางประเภททางแพ่ง ในบทนี้แยกวิจัยออกเป็นการฟ้องคดีบุคคลบางประเภทที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะกับการฟ้องคดีบุคคลบางประเภทที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน

บทที่ ๔ เหตุที่จะนำคดีขึ้นฟ้อง ในบทนี้วิจัยว่ามีกรณีใดบ้างที่จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องได้ โดยแบ่งพิจารณาเป็นการฟ้องคดีที่มีข้อพิพาท และการฟ้องคดีไม่มีข้อพิพาท และการที่จะฟ้องร้องได้นั้นจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายสารบัญญัติรับรองไว้ ทั้งบัญญัติไว้โดยตรงและโดยอ้อม รวมทั้งแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐาน

บทที่ ๕ อำนาจฟ้องคดีแพ่งในบางประเทศ ในบทนี้ได้แยกวิจัยออกเป็น อำนาจฟ้องเป็นคดีมีข้อพิพาท และ Declaratory Judgment ซึ่งพอจะเทียบได้กับคดีไม่มีข้อพิพาทของประเทศไทย นอกจากนั้นยังวิจัยถึงการให้ความเห็นทางกฎหมาย (Advisory Opinion) ของศาลด้วย

บทที่ ๖ กรณีห้ามนำคดีขึ้นฟ้องร้อง ในบทนี้วิจัยถึงว่า เมื่อใดแม้จะเข้าองค์ประกอบที่จะฟ้องคดีได้ก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ดังที่กล่าวมาในบทที่ ๔ แล้ว แต่ไม่มีอำนาจฟ้อง โดยแยกวิจัยเป็นกรณีห้ามฟ้องโดยเด็ดขาด ห้ามฟ้อง เพราะไม่ปฏิบัติตามแบบที่กฎหมายกำหนด กรณีห้ามฟ้อง เพราะไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่มีลักษณะ เฉพาะ ลอน หรือมีข้อตกลงห้ามฟ้องคดี

บทที่ ๗ วิธีนำคดีสู่ศาล ในบทนี้ได้วิจัยถึงแบบหรือลักษณะในการนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล โดยแยกวิจัยเป็น กรณีใดต้องทำเป็นคำฟ้อง กรณีใดต้องทำเป็นคำร้อง และกรณีใดต้องทำทั้งคำร้องและคำฟ้อง

บทที่ ๘ ข้อสรุป และ เสนอแนะ ในบทนี้ได้สรุปหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้วิจัยมาพร้อมทั้งขอเสนอแนะ

การวิจัยนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์มากพอสมควร เพราะในการวิจัยอำนาจฟ้องคดีแพ่งนั้น ได้วิจัยมุ่งประเด็นส่วนใหญ่ว่า กรณีที่จะฟ้องคดีทางแพ่งได้นั้นมีกี่กรณีและถ้า นอกเหนือจากที่จะฟ้องคดีได้แล้ว จะมีทางใดบ้างที่จะบรรเทาให้เกิดการฟ้องร้องคดี อันจะนำมาสู่ปัญหาคดีค้างศาลหรือคดีรกรกศาลนั้นเอง โดยเฉพาะปัจจุบันนี้มีปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก.

ในการมีสิทธิ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการมีสิทธินั้นไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่
เป็นการใช้สิทธินั้นอาจเกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ใช้สิทธิ
ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย บุคคลต่าง ๆ จึงถูกจำกัดการใช้สิทธิ
ได้ เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และหญิงมีสามีตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อนแก้ไขเมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เรียกร
รวมกันว่าผู้ไร้ความสามารถ

๔.๑ บุคคลผู้ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ได้แก่

๔.๑.๑ ผู้เยาว์ (Minor) สาเหตุที่ผู้เยาว์ถูกจำกัดความสามารถ
ก็เพราะอ่อนอายุ สภาพผู้เยาว์เริ่มเมื่อคลอดแล้วรอคอยเป็นทารก ตามมาตรา ๑๕ ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผู้เยาว์จะพ้นสภาพจากผู้เยาว์เมื่อมีอายุครบตามกำหนดที่กฎหมาย
ได้วางเอาไว้ กล่าวคือ เมื่ออายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ บุคคลย่อมพ้นภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติ
ภาวะ (Suijuris) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๘ หรือมิฉะนั้นผู้เยาว์
จะพ้นสภาพผู้เยาว์ได้อีกทางโดยการสมรสเมื่อมีอายุครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าชายหรือหญิง
ก็ตามถ้าใครสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วย่อมบรรลุนิติภาวะ ทั้งสองกรณีนี้ผู้เยาว์ย่อมกลาย
มาเป็นผู้ใหญ่ (Majority) มีความสามารถบริบูรณ์

ในเรื่องบรรลุนิติภาวะนี้กฎหมายของแต่ละประเทศได้บัญญัติไว้แตกต่างกัน โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ได้มีการแก้ไขอายุจากที่กำหนดไว้ในปัจจุบันโดยมีแนวโน้มลดลงจากเดิม เช่น
๑๘ ปีบรรลุนิติภาวะ เป็นต้น

- เหตุที่ผู้เยาว์ถูกจำกัดความสามารถนี้ก่อให้เกิดผลดังนี้
- (๑) ผู้เยาว์ต้องมีผู้แทนโดยชอบธรรม (Representative)
 - (๒) ไม่สามารถทำนิติกรรมได้ตามลำพัง จะทำนิติกรรมต้องได้รับความยินยอม
ของผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆะ ยกเว้นนิติกรรมบางอย่างที่ผู้เยาว์
ทำได้ตามลำพัง คือ

- ก. นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์ได้มาซึ่งสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา ๒๒
 ข. นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์ หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง ตามมาตรา ๒๒
 ค. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว ตามมาตรา ๒๒
 ง. นิติกรรมจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพของผู้เยาว์ ทั้งนี้ นิติกรรมนั้นต้องเหมาะสมกับฐานะานุรูปของผู้เยาว์ ตามมาตรา ๒๔

- จ. ทำพินัยกรรมเมื่อมีอายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ได้ ตามมาตรา ๒๕
 ฉ. ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ผู้เยาว์จำหน่ายทรัพย์สินเพื่อการอันใดอันหนึ่งที่ระบุไว้ ผู้เยาว์จะจำหน่ายทรัพย์สินนั้น เป็นประการใดก็ได้ ตามมาตรา ๒๖
 ช. ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้จำหน่ายทรัพย์สินโดยมิได้ระบุไว้เพื่อการอันใดผู้เยาว์ก็จำหน่ายได้ตามสมัครใจ ตามมาตรา ๒๖
 ซ. ถ้าผู้เยาว์ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ทำการค้าขายใน ความเกี่ยวพันกับกิจการค้าขายนั้น ผู้เยาว์ยอมทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ทั้งสิ้น ตามมาตรา ๒๘

อำนาจฟ้องคดีแพ่ง เป็นการอย่างหนึ่งที่ผู้เยาว์ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ ถ้าผู้เยาว์จะฟ้องคดีแพ่งฟ้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน ยกเว้นการร้องให้ถอนอำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรม หรือร้องขออำนาจศาลกระทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อนุญาตโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ เป็นต้น

๔.๑.๒ คนไร้ความสามารถ (Incompetent) คือคนวิกลจริตที่ไม่สามารถจัดการงานของตนเองเพราะอาการวิกลจริต และถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถต้องอยู่ในความอนุบาล (Guardianship)

สาเหตุที่ทำให้ถูกศาลสั่ง เป็นคนไร้ความสามารถ จะต้องเป็นบุคคลวิกลจริต (A Person of Unsound Mind) หรือสติวิปลาส โดยอาการวิกลจริตนั้นต้องเป็นถึงขนาดและเป็นอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือเป็นโดยสม่ำเสมอ ขาดความสำนึกรับผิดชอบชั่วดี ไม่สามารถจัดการงานของตนเอง

ผู้ที่มีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งทำเป็นคนวิกลจริตได้นั้น ได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕ ได้แก่ ภริยาหรือสามี ผู้บุพการี (บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด) ผู้สืบสันดาน (ลูก หลาน เหลน ลื้อ) ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ และอัยการ

จะเป็นที่น่าสงสัยเฉพาะกรณีผู้อนุบาลเท่านั้น เพราะบุคคลใดก็ตามถ้าศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถย่อมจะมีผู้อนุบาลไม่ได้ เพราะไม่มีเหตุจำเป็นอะไรที่จะไปตั้งผู้อนุบาลคนที่ยังไม่วิกลจริต หรือศาลจะยอมตั้งผู้อนุบาลไว้ล่วงหน้าและไม่มีเหตุใดที่ศาลตั้งเฉพาะผู้อนุบาลโดยไม่สั่งคนวิกลจริตให้เป็นคนไร้ความสามารถ ดังนั้นในกรณีนี้ ผู้อนุบาลควรได้แก่ผู้ปกครองของผู้เยาว์ในกรณีผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจ

ปัญหาที่น่าพิจารณา บุตรบุญธรรมมีอำนาจให้ศาลตั้งผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นคนไร้ความสามารถได้หรือไม่ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าบุตรบุญธรรมร้องขอได้ คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๑/๒๕๑๐

เมื่อคนวิกลจริตถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วก่อให้เกิดผลดังนี้

(๑) ต้องมีผู้อนุบาล

(๒) ไม่สามารถทำนิติกรรมใด ๆ ได้เลย ผู้อนุบาลต้องทำการแทนทุกอย่างแตกต่างกับกรณีของผู้เยาว์ เพราะผู้เยาว์ยังสามารถทำนิติกรรมเองได้หลายประการตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าคนไร้ความสามารถกระทำนิติกรรมใด ๆ ลงไป นิติกรรมนั้นย่อมเป็นโมฆียะ ผู้อนุบาลคอยทำหน้าที่ปกครองดูแลคนไร้ความสามารถที่อยู่ในความอนุบาลโดยจัดการทรัพย์สินและทำนิติกรรมต่าง ๆ แทนคนไร้ความสามารถด้วยตนเอง หรือให้สัตยาบันโมฆียะ-กรรมในการกระทำของคนไร้ความสามารถ

๒.๑.๓ คนวิกลจริตที่ศาลยังไม่สั่ง (A Person of Unsound Mind)

เป็นบุคคลประเภทเดียวกับคนไร้ความสามารถ แตกต่างกันเพียงศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเท่านั้น

คนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถมีความสามารถในการทำนิติกรรมได้เอง นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะกรรม ยกเว้นจะพิสูจน์ได้ว่า

- (๑) นิติกรรมนั้นได้ทำในเวลาที่ยุติวิกลจริตอยู่ และ
 (๒) คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วว่า คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นคนวิกลจริต
 ทั้งนี้เป็นบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒

ดังนั้นในการฟ้องคดี ผู้วิกลจริตมีอำนาจฟ้องคดีได้เหมือนคนมีความสามารถ แต่
 ถ้าความวิกลจริตไปปรากฏในชั้นพิจารณาคดีในศาล ศาลก็จะคำสั่งให้ปฏิบัติตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๖ ซึ่งจะกล่าวต่อไป

๔.๑.๔ คนเสมือนไร้ความสามารถ (Quasi incompetent) คือ
 บุคคลซึ่งไม่สามารถจัดทำกรงานของตนเองได้เพราะเหตุ ๔ ประการ คือ กายพิการ
 (Physical Infirmary) หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (Mental Infirmary)
 หรือ ประพฤติสุรุษสุรายเสเพลเป็นอาจิม (Habitual Probogality) หรือติดสุรา
 ยาเมา (Habitual Intoxication) เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดในสี่ประการ
 ดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นเป็นคนเสมือนไร้
 ความสามารถ เมื่อศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นจริงตามคำร้องขอ ศาลก็จะมีคำสั่งให้บุคคลนั้น
 เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ตกอยู่ในความพิทักษ์ของบุคคลอีกคนหนึ่งคือ ผู้พิทักษ์
 (Curator)

บุคคลที่มีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมาย
 แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔ ก็เช่นเดียวกับบุคคลที่ร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
 กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๕ การสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น
 หรือ เพิกถอนนั้นต้องประกาศโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อบุคคลใดถูกศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้วจะมีผล

(๑) ต้องอยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์ (Curator) คือตกอยู่ในความพิทักษ์
 ของบุคคลอีกคนหนึ่ง

(๒) ไม่สามารถทำนิติกรรมตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 มาตรา ๓๕ ได้ตามลำพัง ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน นิติกรรมนั้นได้แก่

- ก. รับหรือใช้เงินทุน
- ข. ทำสัญญาคุ้มภัย หรือรับประกัน
- ค. ทำสัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะไถ่มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- ง. ทำการอันหนึ่งอันใดเกี่ยวกับคดีความในศาล เว้นแต่การร้องขอถอนผู้พิทักษ์
- จ. ให้โดยเสนาหาหรือประนีประนอมของความหรือทำความตกลงให้อนุญาตให้ศาลพิจารณาคดี
- ฉ. รับหรือบอกสถานะความเป็นทายาท
- ช. บอกปิดไม่รับเมื่อเขาได้ให้โดยเสนาหา หรือไม่รับส่วนทรัพย์มรดกหรือรับเอาทรัพย์เขาให้ หรือทรัพย์มรดกอันมีค่าการระดิดพัน
- ซ. ก่อสร้าง ปลุกสร้างซ่อมแซมแปลง หรือขยายโรงงานให้ใหญ่ขึ้นหรือทำการซ่อมแซมอย่างใหญ่
- ฌ. เขาหรือให้เขาทรัพย์สินเป็นสังหาริมทรัพย์ มีกำหนดค่านานกว่าหกเดือน หรือ เป็นอสังหาริมทรัพย์มีกำหนดค่านานกว่าสามปี
- ฎ. ในพฤติการณ์ที่เห็นสมควรศาลจะสั่งให้ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนก็ได้

ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าวมาโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนนิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆียะ

การฟ้องคดี เป็นการอันหนึ่งอันใดเกี่ยวกับคดีความในศาล ดังนั้นคนเสมือนไร้ความสามารถจะฟ้องคดีต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน แต่มีผู้เห็นว่าคนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถฟ้องคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่ศาลได้ คงน่าสงสัยอยู่เฉพาะการฟ้องหรือดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีรับมรดกอันมีค่าการระดิดพัน หรือเงื่อนไขตามมาตรา ๑๖๑๐-๑๖๑๑ เท่านั้น ^๗

^๗ อนุมัติ ใจสมุทร, *op.cit.*, หน้า ๓๖๑-๓๖๒.

ผู้พิทักษ์ (Curator) มีอำนาจเพียงให้ความยินยอมเท่านั้นไม่มีอำนาจทำแทนคนเสมือนไร้ความสามารถต่างกับกรณีของผู้เยาว์ที่มีผู้แทนโดยชอบธรรมทำการแทนได้ หรือไม่เหมือนกับผู้ที่มีความสามารถที่มีผู้อนุญาตทำการแทนได้ แต่ก็มีบางกรณีเท่านั้นที่เป็นความสะดวก ผู้พิทักษ์จะดำเนินการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถเสียเองในเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๓/๒๔๘๐) แต่จะฟ้องคดีในฐานะ เป็นผู้พิทักษ์แทนคนเสมือนไร้ความสามารถเสียเองไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๖/๒๔๘๕ และ ๓๘๐/๒๔๘๖)

๔.๑.๕ หญิงมีสามี (Married Women) ตามกฎหมายเก่าคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ซึ่งเพิ่งเลิกใช้ไปเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๕ นั้นถือว่าหญิงมีสามีถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับสินบริคณห์ ส่วนสินส่วนตัวหญิงมีสามีมีอำนาจจัดการได้เช่นเดียวกับบุคคลผู้มีความสามารถทั่วไป

ส่วนสินบริคณห์ (Common Property) หญิงมีสามีถูกจำกัดความสามารถโดยจะทำนิติกรรมเกี่ยวกับสินบริคณห์โดยลำพังไม่ได้ ต้องได้รับอนุญาตจากสามี ถ้าหญิงมีสามีเข้าเป็นนิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ ยกเว้นกรณีที่หญิงมีสามีทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณห์ส่วนของตนในสินบริคณห์ใดก็ตามลำพัง มี

ก. เมื่อเป็นการไม่แน่นอนว่าสามียังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว
ข. เมื่อสามีได้สละละทิ้งตน
ค. เมื่อสามีถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
ง. เมื่อสามีวิกลจริตต้องเข้าอยู่ในโรงพยาบาลเพื่อพิทักษ์รักษา
จ. เมื่อสามีต้องคำพิพากษาลงโทษอาญาจำคุกมีหนึ่งขึ้นไป หรือ อาญาแรงกว่านั้น และกำลังรับโทษอยู่

ฉ. หญิงมีสามีทำพินัยกรรมไว้สมบูรณ์ในทรัพย์สินที่เป็นส่วนของตนในสินบริคณห์
ช. เมื่อภริยาได้รับอนุญาตให้ทำการค้าขายเป็นส่วนสักต่างหากจากสามี
ซ. เมื่อศาลอนุญาตแก่หญิงมีสามีให้ทำนิติกรรมได้ เพราะสามีหน่วงเหนี่ยวหรือปฏิเสธให้คำอนุญาตโดยปราศจากเหตุอันสมควร